

EUROPA

Europa dels 15, dels 41, dels...?

Quins són els límits d'Europa? I quan diem Europa, ens referim potser només a aquella de la moneda que es limita als onze països adherents a l'euro, o aquella de les fronteres dels països signataris del Tractat de Schengen? Són tots membres de la Unió Europea, avui una comunitat de quinze països i prop de 350 milions de persones, que contempla la possibilitat d'ampliar-se ulteriorment amb l'ingrés en un futur pròxim de sis o més països de l'Europa central i oriental. La més antiga institució europea, el Consell d'Europa, que funda el seu treball sobre la promoció dels drets humans i sobre relacions de cooperació cultural, compta avui amb 41 països i 800 milions d'habitants, inclosa Rússia. El Consell d'Europa, en adoptar el 1959 la Convenció Europea dels Drets Humans i donar-li seguiment amb l'adopció de la Carta Social Europea, és punt de referència fonamental avui per a qualsevol que tingui al cor la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals. Més de 35.000 casos han estat encaminats pels òrgans internacionals promoguts per la Convenció i el 1998 Estrasburg ha esdevingut oficialment la seu de l'única Cort per als Drets Humans.

«Escollir el futur model d'Europa és un debat encara obert», afirmava un dels principals artífexs de les polítiques europees recents, Jaques Delors, al terme del seu doble mandat com a president de la Comissió Europea el 1994.

Qui prepara la guerra a Europa?

Del 24 de març a l'11 de juny de 1999 es van realitzar

25.000 missions aèries, 14.000 bombes o míssils contra prop de 2.000 objectius. Sense declarar-la oficialment, sense fer autocrítica sobre la pròpia responsabilitat en el procés que ha portat als acords de Dayton sobre les fronteres de l'ex-Iugoslàvia, sense cap consideració cap a qui, a Sèrbia i a Kosovo, ha sabut construir una dura però pacífica oposició al govern central serbi, els països de l'OTAN (ja a les portes de Rússia) porten la guerra a Europa per primera vegada després de la segona guerra mundial, i intervenen brutalment a Sèrbia i Kosovo amb ràtzies aèries, amb una campanya mediàtica a tot el món que presenta les bombes pròpies com si fossin carregades de raons humanitàries. És una guerra que altre cop divideix Europa entorn de la regió dels Balcans, però que en realitat sanciona una voluntat dels més forts d'alinear-se amb l'actitud agressiva de l'eix EUA-Gran Bretanya ja manifestat a Iraq el dia següent de la caiguda del mur de Berlín, i encara vigent, dramàticament. És un pas enrere amb relació al dret internacional i a la voluntat de posar progressivament la guerra fora de la política. El jurista Philip Alston recorda: «L'OTAN s'ha llançat a una ofensiva que, sigui quina sigui la motivació inicial, ha adquirit de seguida un nivell tal que deixa poc espai als principis dels drets humans, fins i tot quan es pretenia actuar en el seu nom». I potser la pregunta que més gravita avui sobre el destí d'Europa és: després d'haver demostrat per enèsima vegada que sap desencadenar la guerra, qui sap encara construir la pau?

Fortalesa Europa: pot prescindir de la tolerància?

L'any 2000 es va obrir a Europa sota el signe del clamor suscitat per l'entrada al govern austríac de Jorg Haider, líder polític de posicions clarament xenòfobes. En realitat fa alguns anys que a Àustria (encara que no només allà) els governs precedents d'orientació socialdemòcrata havien exasperat al límit de la violació dels drets humans la legislació (i el clima general) davant els «estrangers». El racisme latent en les polítiques de progressiva integració de la Unió Europea crea una espiral perversa que afavoreix la consolidació d'una idea de la «fortalesa Europa», assetjada per emigrants provinents dels països pobres.

En concloure el 1997 l'Any europeu contra el racisme, la Comissió Europea no ha pogut menys que recordar que avui un terç dels habitants de la Unió Europea es defineix com bastant o decididament racista. Gairebé la meitat dels ciutadans de la Unió Europea (el 45%) pensa que n'hi ha massa, d'estrangers, al seu país. Per a una cinquena part dels ciutadans de la Unió Europea, ni tan sols els refugiats que demanen asil polític haurien de ser acollits. I, tot i això, gairebé el 10% de la població de la Unió Europea està

constituït per ciutadans originaris de països diferents d'aquells en els quals està vivint.

Les pors dels europeus davant els *altres* en gran part estan lligades a la imatge negativa associada freqüentment a la immigració dels països en via de desenvolupament, oblidant amb massa facilitat que la imatge negativa proporcionada pels mitjans de comunicació sobre molts països en via de desenvolupament té un efecte pervers sobre la percepció dels europeus davant de ciutadans que pertanyen a minories ètniques *reconduïbles* a tals països.

Cooperació o competició?

La Unió Europea és l'únic actor de la cooperació amb el desenvolupament que ha donat un caràcter formal al seu compromís, a través d'un document que semblaria ennoblir la col·laboració amb països d'Àfrica, del Carib i del Pacífic, l'anomenada Convenció de Lomé. No falten, tanmateix, contradiccions i senyals preocupants.

Per començar s'han establert una vintena de *joint venture* (empreses de risc) a l'interior de la Convenció de Lomé que permeten als pescadors de la Unió Europea pescar en aigües de països ACP, la qual cosa és de fet un perill per al futur dels recursos de pesca d'aquests països.

El juliol de 1999 els ministres de la Unió responsables del comerç van aprovar un decret que permet de substituir part del cacau amb altres vegetals grassos en la producció de la xocolata, mesura que pot fer perdre més del 15% dels guanys als països productors de cacau.

Al mateix temps, la Unió Europea, gràcies a les subvencions concedides als seus criadors de bestiar, està produint molta més carn del que requeria el seu mercat intern. És inevitable, per tant, un efecte de *Beff dumping*, amb conseqüències negatives sobre altres regions del món, amb exportació a preu de regal primer a Àfrica Occidental, després a Àfrica austral i més recentment amb la donació a Rússia de 150.000 tones de carn de vedella com a ajuda al desenvolupament (març 1999). No s'ha d'oblidar que per sostenir la seva producció la Unió Europea fa un ampli recurs a la importació de farratge per a animals, en la producció dels quals s'exploten o se sostreuen recursos vitals per a l'alimentació de les poblacions locals en els països en via de desenvolupament.

Creixement sense feina?

Als països de l'exbloc socialista la desocupació va auir més enllà del 10%. És un factor que incideix negativament, tant perquè és difícil d'afrontar en països on la falta de treball havia estat controlada fins fa deu anys sota nivells no significatius, com perquè s'acompanya d'una substancial disminució del poder adquisitiu dels salaris, amb una diferència cada vegada més marcada en la distribució de la renda. És culpa d'un sistema que no se sap adaptar a l'economia de mercat? O d'una economia de mercat salvatge que fa que la desocupació sigui el principal problema

assenyalat pels ciutadans de la Unió Europea, amb mitjanes també significatives, freqüentment entorn del 12%? Avui, les paraules clau a Europa són les mateixes que a la resta del món: creixement, privatització, flexibilitat... De fet el treball està sofrint un procés que el fa cada vegada més precari, mentre augmenta progressivament l'esvoranc entre pobres i rics. Al límit d'aquest procés de distribució de la renda i de retalls a l'estat social –és bo recordar-ho– es dona una progressiva buidor de les institucions polítiques i de la participació democràtica. A les últimes eleccions per al parlament que representa els ciutadans de la Unió Europea la meitat dels electors no es va apropar a les urnes.

L'economia es menja l'ambient?

Els 2.857 Km del Danubi, segon riu d'Europa després del Volga, toquen 13 països: Àustria, Bòsnia-Herzegovina, Bulgària, Croàcia, Alemanya, Hongria, Moldàvia, Rumania, República Txeca, Ucraïna i Iugoslàvia, amb un total de 160 milions de persones. El riu ha estat font d'aigua potable per a prop de 80 milions de persones. Però avui les seves aigües estan amenaçades d'enverinament per la falta de coordinació. L'últim fet molt greu, ocorregut a l'inici del 2000, ha estat l'enverinament per cianur, generat per una empresa australiana d'extracció d'or, a Romania. El 13 de febrer del 2000, cent mil tones d'aigua carregades de cianur van començar a navegar a la velocitat de 4 km per hora. Provenien de la mina en què el 31 de gener eren desbordats dos afluents del Tibischo que portaven el cianur usat per a l'elaboració del metall. Amb la Convenció de Berna per a la conservació dels hàbitats naturals i de la seva fauna i flora, els països europeus s'han dotat –en teoria– amb un quadre de referència adequat per protegir la biodiversitat. En realitat, tanmateix, considerar les fràgils economies d'Europa central i oriental com a territoris de conquesta és una cosa que porta a una explotació intensiva de l'ambient i a la utilització de part d'aquests territoris com a abocador d'escombraries.

Cap un model sostenible?

La campanya «Europa sostenible» ha evidenciat que l'impacte del consum dels recursos no renovables sobre l'ambient ha de ser reduït a la meitat a nivell global. Per als països europeus això significa generar una reducció del 80 al 90%. Les emissions d'anhidrid carbònic per càpita són avui de 7,3 tones. Per arribar progressivament a l'estàndard òptim d'1,7 tones, seria necessària una reducció d'almenys una quarta part per al 2010. Per ara, no s'han fet passos significatius en aquesta direcció. L'Europa sostenible està buscant evidenciar els desequilibris existents avui, a través d'una mesura d'Espai Ambiental basada en les recomanacions de l'IPCC per a l'ús del territori, calculant la superfície necessària per produir, amb pràctiques agrícoles sostenibles, el necessari per alimentar la població europea, assumint que, com a mínim, el 10% del territori hagi de ser protegit de manera integral per tutelar la biodiversitat